¶ Nicolai ď Tudeſchis: Siculi: Abbatis Monacen. Archiepiſcopi
Panoꝛmitani: Sacroſancte Romane eccleſie Cardinalis: Commeta
ria (ſeu mauis Lectura) in Tertium Decretaliū: cum Additionibus
⁊ Summarijs hacten⁹ apponi ſolitis. Adiectis huic vltime editioni
Additionibus egregij vtriuſq̄ iuris doctoꝛis Sebaſtiani Sapie Ge
nuenſis: iuri operam nauantibus haud vulgariter pꝛofuturis.

1 ¶ Clerici debent ſe abſtinere ne interueniant in iudicijs.
2 Iudices quando ſunt in peccato moꝛtali non pꝛohibentur iudicare ex
poteſtate officij.
Iudex qui eſt in peccato magis peccat alios iudicando.
Sacerdotes qui ſunt in peccato magis peccant dando alijs penitētiā:
lʒ abſolutio ab ipſis facta valeat.
Preces maloꝛum ſacerdotum an pꝛoſint vel noceant illis pꝛo quibus
fiunt.
3 Ambaſiatoꝛes debent eligi beniuoli illi cui mittuntur.
4 Clericoꝛum appellatione qui veniunt.
Priuilegium conceſſum clericis compꝛehēdit omnes clericos cuiuſ-
cunq̄ oꝛdinis ſeu dignitatis ſint.
Epiſcopi nō veniunt appellatione clericoꝛū in materia odioſa: ſed ſe-
cus in materia fauoꝛabili.
Mixtum an veniat ſub ſimplicibus. j. c. j. nu. 6.
Appellatione eccleſie parochialis: nō venit illa que eſt parochiata ⁊
collegiata.

Omnipotētis dei po
ſtulato ſuffragio: vt oſtendam in volumine
oꝛdinem fuiſſe ſeruatū: ꝯtinuāda eſt pꝛimo
rubꝛica ad pꝛecedētia q̄ ꝑ doc. duobus mo-
dis cōtinuaꝛ. ⁊ pꝛimo ſic. Supꝛa viſum eſt
de iudicijs ⁊ de eoꝛū ſingulis partibus. ſed
qꝛ clerici debēt ab eis quantū poſſunt abſti
nere. nam decet ſeruos dei paruo incōmo-
do a ſtrepitu iudicioꝛum eſſe quietos. c. de
1 ſyndico. † ⁊ qm̄ non ſolū a iudicijs abſtine-
re debēt: ſed vita ⁊ boneſtate fulgere: ideo poſt tractatū iudicioꝝ ſubij
citur hec rub. hec tn̄ ꝯtinuatio nō eſt multū contexta cū ꝓcedentib⁹. vn̄
2 foꝛte ponitur ſecunda. ¶ † Quia. s. viſum eſt de iudicijs: ⁊ iudices ma
xime clerici nō debēt eſſe in peccato maxime cū iudicāt. iij. q. vij. iudi-
cet. ideo poſt tractatum iudicioꝝ ſubijciꝛ qualiter clerici debeant ſe ha
bere in vita ⁊ honeſtate vt ſic vitent omnē maculā peccati. Aduerte tn̄
ꝙ in hac continuatione doctoꝛes ſimpliciter dicūt ꝙ exiſtentes in pec
cato non poſſunt iudicare: qđ nō eſt ſimpliciter verū. dic ergo ꝙ ex me
rito vite iudicare alios non poſſunt. ſed ex poteſtate officij ſic. vide de
hoc. iij. q. ij. §. ſi. ⁊ iij. q. vij. in glo. ſumme. plene per Inno. in. c. ſciſcitat⁹
s. de reſcrip. ⁊ in. c. cū venerabilis. de excep. peccat tn̄ iudex alium iudi
cando ſi ipſe peccatoꝛ eſt. vt in. c. iudicet. ⁊ in. c. grauibus. ⁊. c. qui ſine.
iij. q. vij. Et idē dic in ſacerdotibus reſpectu foꝛi penitentialis. peccāt
enim ſi exiſtentes in peccato alijs penitentiā iniungunt lʒ abſolutiōe te
neat. Debent em̄ pꝛimo ſe coꝛrigere ſaltē per contritionē ⁊ poſtmodū
penitentiā alijs iniūgere. ⁊ vide tex. cū gl. in ver. iudicandus. de peni.
di. vj. c. j. gl. in. d. c. in grauibus. Et vtrū maloꝛū ſacerdotum pꝛeces no-
ceant vel pꝛoſint illis ꝓ quibus fiunt. vide tex. cum gl. in. d. c. in graui-
bus. melius. vide. xlix. diſt. in ſum. Item adde ⁊ aliud ꝙ licet malus ſa-
cerdos ita cōficiat ſicut bonus. j. q. j. multi. tn̄ facilius exaudiuntur bo-
ni ſacerdotes q̄ mali. j. q. j. in. c. ipſi ſacerdotes. Cū enim ſunt interceſ-
ſoꝛes apud deū: ſi diſplicēt deo nedū exaudiunꝛ: ſed potius deū ad irā
pꝛouocāt. vnde tex. no. in. d. c. in grauibus. dicit ꝙ ſi is qui diſplicet ad
3 intercedendū mittiꝛ: irati animus ad deterioꝛa ꝓuocatur. ¶ † Et not.
a illū tex. perpetuo pꝛo ambaſiatoꝛibus[a] deſtinandis vt eligantur hi q
ſunt beniuoli ⁊ accepti illi ad quem mittūtur: nā ſi diſplicent redibunt
ſine effectu. malus tamen ſacerdos ex poteſtate officij etiam ꝓphetare
poteſt vt pꝛophetauit Caiphas: nā dicitur in euangelio ꝓphetauit ⁊c.
idem fecit Saul dū ꝓphetauit Dauid perſequēs. vide de ꝓdictis bo
num tex. j. q. j. dictum. ⁊. c. ꝓphetauit. Et vtrū ſancti ⁊ boni ſacerdotes
habeant ſemper ſpiritūſanctū: an vero recedat ad tps: ⁊ que differētia
fuit inter ſanctos ⁊ Chꝛiſtum reſpectu ſpirituſſancti. vide tex. in. c. q̄rē
dum. de peni. diſt. ij. Tertio poteſt continuari ⁊ apertius. vt. s. in pꝛoe.
cōtinuatur. Nam in pꝛimo libꝛo dixit de perſonis ⁊ officijs eoꝛum in ſe
cundo de actibus hominū in iudicio. reſtat videre de actibus hominū
extra iudiciū tā reſpectu clericoꝝ q̄ laicoꝝ: ⁊ quia clerici ſunt dignio-
res laicis pꝛimo hic tractat. in tertio de actibus clericoꝝ. in quarto vo
de actibus laicoꝝ. Tractaturus igiꝛ autoꝛ in hoc tertio libꝛo de actib⁹
clericoꝝ voluit pꝛemittere iſtā rubꝛicā de vita ⁊ honeſtate clericoꝛum:
qꝛ pꝛe omnibus debent clerici vita et honeſtate fulgere. ⁊ ne rub. redar
guatur de ſuperfluitate. dic ꝙ verbū vita concernit neceſſaria ad victū
clericoꝝ. ff. de ver. ſig. l. verbo victus. verbū honeſtatis concernit cleri
cum reſpectu moꝝ. ¶ Materia huius rub. habeꝛ. xxiij. diſt. his igiꝛ. ⁊
§. clerici. cum quatuoꝛ. c. ſeq. ⁊. xl. ⁊. xlj. ⁊. xliij. di. per totum. ⁊ Guil. in
repeti. huius ti. colligit iura per que pꝛobat honeſtatē clerici inductā
per ſingula membꝛa a capite vſq̄ ad pedē. repe-
4 titur in. vj. ⁊ cle. ¶ † Sed circa iſtam rubꝛ. queriꝛ a
b de vtili. q. qui appellatione clericoꝛū[b] compꝛehē
duntur: dico ꝙ largo ſumpto vocabulo veniunt
oēs in quacunq̄ dignitate ſint poſiti ex quo ſunt
electi ad ſeruitiū dei. vnde omnes q non ſunt lai-
ci dicūtur clerici cum duo ſunt genera Chꝛiſtia-
noꝛum: vnum clericoꝝ aliud laicoꝝ vt dicit Hie- a
roni. xij. q. j. duo ſunt genera. hoc ꝓbatur pꝛimo
ex etymologia vocabuli. vt. xxj. di. clericos. ⁊ in. c.
cum ſecundū. de pꝛebē. ⁊ in. d. c. duo ſunt genera.
Dicuntur em̄ clerici a cleros grece quod eſt ſoꝛs
latine: quia ſunt electi in ſoꝛtem dn̄i: vt innuiꝛ in
dictis iuribus. hoc etiam pꝛobatur hic in rubꝛo b
iuncto nigro. nam in rub. ſolum dicitur de vita et
hone. cle. ⁊ in nigro ſit mentio nedum de ſimplici
bus clericis ſed de pꝛelatis etiam epis. vt in. c. ſi
clerici. j. eo. Idem ꝓbatur in titu. de cleri. egro. j.
eo. ⁊ in. vj. lib. ⁊ ibi per Io. mona. Priuilegium
ergo tributum ſimpliciter clericis compꝛehendit
omnes clericos cuiuſcūq̄ oꝛdinis ſeu dignitatis
c ſint. nam ſi eſt eps ergo clericus[c]: ſed de ſtricta ſi-
gnificatione ſeu in materia odioſa appellatione
clericoꝝ nō credo cōpꝛehendi epiſcopos. c. quia c
periculoſum. de ſen. excō. lib. vj. ⁊. c. in fidei fauo-
rem. de hereti. eo. lib. Et idem puto in alijs cleri-
cis exiſtētibus in dignitate et in canonicis cathe
dralium eccleſiarū. Ratio: qꝛ in eis eſt qualitas ſu-
pꝛa alios que non reperiꝛ in ſimplicib⁹ clericis:
vide ad hoc tex. not. qui facit ad multa in. c. ſtatu
tum. de elec. in. vj. maxime iunctis no. ibi per Io.
and. vbi dicitur ꝙ appellatione eccleſiarū paro-
chialium nō veniūt eccleſie parochiales collegia
te in materia ſtricta: quia habent qualitatē colle
d gij ſupꝛa curam[d]: ſed in materia non odioſa com
pꝛehendunꝛ. ⁊ no. ſemper illum tex. ad materiam
extenſionis. ad idem quod not. Inno. in. c. ſedes.
de reſcrip. ſenſit Fede. cōſi. xj. ⁊ hec quo ad rubꝛi-
cam ſufficiant.

¶ De vita ⁊ honeſtate clericoꝛum. Rubꝛica.

1 ¶ Clerici non veniunt appellatione populi in
materia ſtricta: ⁊ quid in materia pꝛiuilegiata.
2 Secus: iſta dictio quid impoꝛtat.
3 Stare ⁊ ſedere differunt.
4 Laicoꝛum appellatione veniunt femine.
5 Vſurarij ⁊ inimicitias fouentes ſunt repellendi
ab oblationibus que fiunt altari.
6 Clerici coniugati an gaudeant pꝛiuilegijs alioꝛū
clericoꝛū: ⁊ an veniant appellatione laicoꝛum.
7 Statutum loquens de honeſtate: regulariter non
ligat contrafacientes.
8 Miſſa debet audiri diebus feſtiuis ſub pꝛecepto
peccati moꝛtalis.
Sacerdotes non curati non teneꝛ ſingulis die-
bus audire miſſam.
Epiſcopus omni die aut audire aut dicere miſ-
ſam debet.
9 Excōicati non debent intrare in eccleſiā tempoꝛe
quo celebꝛatur: ſecus foꝛte ſi non celebꝛatur.

Vt laici. Laici pꝛope alta-
re vel in choꝛo dū
officia celebꝛantur ſtare nō debēt:
ſʒ cā oꝛādi ire vel accedere poſſunt
vel ſic gn̄ali⁹. Cū celebꝛaꝛ diuiſus
dʒ eſſe clerus a populo. Tria ſunt
dicta. Scdm̄ ibi: ſed pars. Tertiū ibi ad oꝛandū.
¶ No. j. ibi: laici. ꝙ alij ſunt laici: alij clerici: ⁊ di
cūtur laici quaſi populus. vt dicit tex. in. d. c. duo
1 ſunt. xij. q. j. Hinc eſt † ꝙ appellatiōe populi[e] nō
e venit clerus nec ecōtra. vt in. c. ſi ſn̄ia. de ſen. excō.
li. vj. ⁊ per illum tex. limitandus eſt. §. plebiſcitū. e
inſti. de iu. natu. gen. ⁊ ciui. vbi dꝛ ꝙ appellatione
populi veniunt vniuerſi ciues etiā cōputatis exi
ſtentib⁹ in dignitate ꝓcedit enim in his qui ſunt
eiuſdeʒ ꝓfeſſionis: ſecus in alijs: vt eſt tex. cū gl.
in. d. c. ſi ſn̄ia. ⁊ hoc clariſſimuʒ in materia ſtricta.
¶ Quid autem in materia pꝛiuilegiata vt ſi pꝛi-
uilegiū ſit cōceſſum Senenſi populo an compꝛe-

a ¶ Ambaſiatoꝛi-
bus. Adde Alex.
i. c. ad apoſtolice.
in pꝛin. j. de re iu
dica. in. vj.
Sebaſti. Sapia.
a ¶ Ambaſiatoꝛi-
bus. Vide Coꝛſe.
in ſingula. ſuis in
verſi. ambaſiatoꝛ.
circa finem.
Sebaſti. Sapia.
b ¶ Clericoꝛū. Vi-
de late ꝑ Abb. in
c. iij. in. j. not. s. de
poſtu. pla. ⁊ quod
no. idē Abb. in. c.
nō dubiū. de ſent.
excōi. ⁊ in. c. cū ti-
bi. j. de verb. ſign.
Feli. in. d. c. nō du
bium. in. ij. no.
c ¶ Ergo clericus.
Adde eundē ꝯſi.
vij. ⁊ ꝙ in odioſis
appellatiōe cleri
coꝝ nō veniāt epi
facit qđ conſuluit
Roma. cōſi. cclix.
vbi voluit ꝙ in o-
dioſis excluſiuis
nec mixtis appel
latiōe abbatis ve
niant monachi. ⁊
vide qđ ideʒ Ro
ma. ꝯſuluit conſi.
ccccxcviij. vbi iter
alia dicit ꝙ diſpo
ſitio loquēs ď ſim
plicib⁹ nō dʒ tra-
hi ad mixta maxi
me cū vna q̄litas
ſit dignioꝛ altera.
¶ Adde qđ opi.
d. Abb. ſecut⁹ eſt
clariſſim⁹ ꝓceptoꝛ
me⁹. d. Vincē. de
peru. vulgariter
de fregio aduoca
tus ꝯſiſtoꝛialis in
ſuo tract. vl. q. ici.
i noīe Ieſu xpi ⁊c.
vbi p. xvj. funda-
mēta tʒ ꝙ in ma-
teria ſtricta ⁊ pe-
nali appellatione
clericoꝝ nō veniāt
epi. Aene. falco.
Sebaſti. Sapia.
d ¶ Supꝛa curam.
In ꝯtrariū videꝛ ob
ſtare tex. i. c. ij. iun
cta rub. j. de cleri.
nō reſi. pꝛout illū
text. deducit dn̄s
And. ſicul. i trac.
de ꝓſtan. Card. in
vij. qđ. Baſilica
cui poſtea rn̄det
vt ibi per eum.
Sebaſti. Sapia.
e ¶ Appellatione
ppl̄i. Vide And.
ſicu. i cle. ne roma
ni. §. ſane. col. xij.
de elec. ⁊ in. c. licet
cauſaʒ. col. v. s. de
pꝛoba. ⁊ ibi an cle
rici veniāt appel